ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୪)

108 Upanishad (Vol – 4)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । **ଉପନିଷଦ**କୁ ବେଦର **ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର** ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ '**ବେଦାନ୍ତ**' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ '**ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଓ '**ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ସ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେଇମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "**ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା**" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ **୧୦୮**ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ହେଲେ - **ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ**, ଓ **ଯୋଗ** । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ **ଦଶୋପନିଷଦ,** ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ **୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ**, ସେଗୁଡିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଋଗ୍ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁଦ୍ଗଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହ୍ବୃଚ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୬	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବଜ୍ରସୂଚୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲ, ଜବାଲି	ଯୋଗଚୂଡାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ବେତାଶ୍ବତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍କନ୍ଦ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ବତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସନ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ବ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଈଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାଟ୍-ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ରମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ-ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରଭ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସର୍ବମୋଟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଚାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

ବୈଷ୍ଣବ ଉପନିଷଦ

(Vaishnava Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଅବ୍ୟକ୍ତ ଉପନିଷଦ

(Avyaktopanisat / Avyakta Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ

ଦେବଗଡ, ଓଡିଶା,

kumuda.youngindia@gmail.com

ଅବ୍ୟକ୍ତୋପନିଷତ୍ / ଅବ୍ୟକ୍ତ ଉପନିଷଦ / ଅବ୍ୟକ୍ତନୃସିଂହୋପନିଷତ୍

।। ଅଥ ଅବ୍ୟକ୍ତୋପନିଷତ୍ ।।

ସ୍ୱାଜ୍ଞାନାସୁରରାଡ୍ଗ୍ରାସସ୍ୱଜ୍ଞାନନରକେସରୀ ।
ପ୍ରତିୟୋଗିବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମମାତ୍ରଂ କରୋତୁ ମାମ୍ ।।

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତ୍ୱନିରାକଣଂ ମେସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ୟ ଉପନିଷତ୍ସୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ହରିଃ ଓଁ ।।

(ସୃଷ୍ଟେଃ ପୁରା ନିର୍ବିଶେଷବ୍ରହ୍ମସ୍ଥିତିଃ)
ପୁରା କିଲେଦଂ ନ କିଂଚନାସୀନ୍ନ ଦ୍ୟୌର୍ନାନ୍ତରିକ୍ଷଂ ନ ପୃଥିବୀ କେବଲଂ
ଜ୍ୟୋତୀରୂପମନାଦ୍ୟନନ୍ତମନଣ୍ୱସ୍ଥୂଲରୂପମରୂପଂ ରୂପବଦବିଜ୍ଞେୟଂ ଜ୍ଞାନରୂପମାନନ୍ଦମୟମାସୀତ୍ ।

(ପରମେଷ୍ଠିପ୍ରାଦୁର୍ଭାବଃ)
ତଦନନ୍ୟତ୍ତଦ୍ଦ୍ୱେଧାଽଭୂଦ୍ଧରିତମେକଂ ରକ୍ତମପରମ୍ ।
ତତ୍ର ୟଦ୍ରକ୍ତଂ ତତ୍-ପୁଂସୋ ରୂପମଭୂତ୍ । ୟଦ୍ଧରିତଂ ତନ୍ମାୟାୟାଃ ।
ତୌ ସମଗଚ୍ଛତଃ । ତୟୋର୍ବୀର୍ୟମେବମନନ୍ଦତ୍ । ତଦବର୍ଧତ ।
ତଦଣ୍ଡମଭୂଦ୍ଧୈମମ୍ । ତତ୍ପରିଣମମାନମଭୂତ୍ ।
ତତଃ ପରମେଷ୍ଠୀ ବ୍ୟଜାୟତ ।

Not For Commercial Use

(ପରମେଷ୍ଠିନଃ ସ୍ୱକୃତ୍ୟଜିଜ୍ଞାସା)

ସୋଽଭିଜିଜ୍ଞାସତ କିଂ ମେ କୁଲଂ କିଂ ମେ କୃତ୍ୟମିତି ।

ତଂ ହ ବାଗଦୃଶ୍ୟମାନାଽଭ୍ୟୁବାଚ ଭୋ ଭୋ ପ୍ରଜାପତେ

ତ୍ୱମବ୍ୟକ୍ତାଦୁତ୍ପନ୍ନୋଽସି ବ୍ୟକ୍ତଂ, ତେ କୃତ୍ୟମିତି ।

କିମବ୍ୟକ୍ତଂ ଯସ୍ମାଦହମାସିଷମ୍ । କିଂ ତଦ୍ୱ୍ୟକ୍ତଂ ଯନ୍ମେ କୃତ୍ୟମିତି ।

ସାଽବ୍ରବୀଦବିଜ୍ଞେୟଂ ହି ତତ୍ସୌମ୍ୟ ତେଜଃ । ଯଦବିଜ୍ଞେୟଂ ତଦବ୍ୟକ୍ତମ୍ ।

ତଚ୍ଚେଜ୍ଜିଜ୍ଞାସସି ମାଽବଗଚ୍ଛେତି ।

ସ ହୋବାଚ କୈଷା ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମବାଗ୍ୟଦସି ଶଂସାତ୍ମାନମିତି ।

ସା ତ୍ୱବ୍ରବୀତ୍ତପସା ମାଂ ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ୱେତି ।

ସ ହ ସହସ୍ରଂ ସମା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମଧ୍ୟୁବାସାଧ୍ୟୁବାସ ।। ୧।।

(ପରମେଷ୍ଠିନଃ ଆନୁଷ୍ଟୁଭୀବିଦ୍ୟାଦର୍ଶନମ୍)

ଅଥାପଶ୍ୟଦୃଚମାନୁଷ୍ଟୁଭୀଂ ପରମାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ଯସ୍ୟାଙ୍ଗାନ୍ୟନ୍ୟେ ମନ୍ତ୍ରାଃ ।

ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ବିଶ୍ୱେଦେବାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ।

ଯସ୍ତାଂ ନ ବେଦ କିମନ୍ୟୈର୍ବେଦୈଃ କରିଷ୍ୟତି ।

(ଆନୁଷ୍ଟୁଭୀବିଦ୍ୟୟା ନୃସିଂହଦର୍ଶନମ୍)

ତାଂ ବିଦିତ୍ୱା ସ ଚ ରକ୍ତଂ ଜିଜ୍ଞାସୟାମାସ ।

ତାମେବମନୂଚାନାଂ ଗାୟନ୍ନାସିଷ୍ଟ ।

ସହସ୍ରଂ ସମା ଆଦ୍ୟନ୍ତନିହିତୋଙ୍କାରେଣ ପଦାନ୍ୟଗାୟତ୍ ।

ସହସ୍ରଂ ସମାସ୍ତଥୈବାକ୍ଷରଶଃ ।

ତତୋଽପଶ୍ୟଜ୍ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟଂ ଶ୍ରିୟାଲିଙ୍ଗିତଂ ସୁପର୍ଣ୍ଣରଥଂ ଶେଷଫଣାଚ୍ଛାଦିତମୌଲିଂ

ମୃଗମୁଖଂ ନରବପୁଷଂ ଶଶିସୂର୍ଯ୍ୟହବ୍ୟବାହନାତ୍ମକନୟନତ୍ରୟମ୍ ।

Not For Commercial Use

(ନୃସିଂହସ୍ତୁତିଃ)
ତତଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ପ୍ରଣିପପାତ ନମୋ ନମ ଇତି ।
ତଥୈବର୍ଚାଥ ତମସ୍ତୌତ୍ ।
ଉଗ୍ରମିତ୍ୟାହ ଉଗ୍ରଃ ଖଲୁ ବା ଏଷ ମୃଗରୂପତ୍ୱାତ୍ ।
ବୀରମିତ୍ୟାହ ବୀରୋ ବା ଏଷ ବୀର୍ୟ୍ୟବତ୍ତ୍ୱାତ୍ ।
ମହାବିଷ୍ଣୁମିତ୍ୟାହ ମହତାଂ ବା ଅୟଂ ମହାନ୍ରୋଦସୀ ବ୍ୟାପ୍ୟ ସ୍ଥିତଃ
ଜ୍ୱଲନ୍ତମିତ୍ୟାହ ଜ୍ୱଲନ୍ନିବ ଖଲ୍ୱସାବବସ୍ଥିତଃ ।
ସର୍ବତୋମୁଖମିତ୍ୟାହ ସର୍ବତଃ ଖଲ୍ୱୟଂ ମୁଖବାନ୍ୱିଶ୍ୱରୂପତ୍ୱାତ୍ ।
ନୃସିଂହମିତ୍ୟାହ ୟଥା ୟଜୁରେବୈତତ୍ ।
ଭୀଷଣମିତ୍ୟାହ ଭୀଷା ବା ଅସ୍ମାଦାଦିତ୍ୟ ଉଦେତି ଭୀତଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା
ଭୀତୋ ବାୟୁର୍ବାତି ଭୀତୋଽଗ୍ନିର୍ଦହତି ଭୀତଃ ପର୍ଜନ୍ୟୋ ବର୍ଷତି ।
ଭଦ୍ରମିତ୍ୟାହ ଭଦ୍ରଃ ଖଲ୍ୱୟଂ ଶ୍ରିୟା ଜୁଷ୍ଟଃ ।
ମୃତ୍ୟୋର୍ମୃତ୍ୟୁମିତ୍ୟାହ ମୃତ୍ୟୋର୍ବା ଅୟଂ ମୃତ୍ୟୁରମୃତତ୍ୱଂ ପ୍ରଜାନାମନ୍ନାଦାନାମ୍ ।
ନମାମୀତ୍ୟାହ ୟଥା ୟଜୁରେବୈତତ୍ ।
ଅହମିତ୍ୟାହ ୟଥା ୟଜୁରେବୈତତ୍ ।। ୨।।

(ବ୍ୟକ୍ତସ୍ୱରୂପମ୍)
ଅଥ ଭଗବାଂସ୍ତମବ୍ରବୀତ୍-ପ୍ରଜାପତେ ପ୍ରୀତୋଽହଂ କିଂ ତବେପ୍ସିତଂ ତଦାଶଂସେତି ।
ସ ହୋବାଚ ଭଗବନ୍ନବ୍ୟକ୍ତାଦୁତ୍ପନ୍ନୋଽସ୍ମି ବ୍ୟକ୍ତଂ ମମ କୃତ୍ୟମିତି ପୁରାଽଶ୍ରାବି ।
ତତ୍ରାବ୍ୟକ୍ତଂ ଭବାନିତ୍ୟଜ୍ଞାୟି ବ୍ୟକ୍ତଂ ମେ କଥୟେତି ।
ବ୍ୟକ୍ତଂ ବୈ ବିଶ୍ୱଂ ଚରାଚରାତ୍ମକମ୍ ।
ୟଦ୍ୱ୍ୟଜ୍ୟତେ ତଦ୍ୱ୍ୟକ୍ତସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତତ୍ୱମିତି ।

Not For Commercial Use

(ଜଗସ୍ସୃଷ୍ଟ୍ୟୁପାୟୋ ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞଃ)
ସ ହୋବାଚ ନ ଶକ୍ନୋମି ଜଗସ୍ସ୍ରଷ୍ଟୁମୁପାୟଂ ମେ କଥୟେତି ।
ତମୁବାଚ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରଜାପତେ ଶୃଣୁ ସୃଷ୍ଟେରୁପାୟଂ ପରମଂ ୟଂ ବିଦିତ୍ୱା ସର୍ବଂ ଜ୍ଞାସ୍ୟସି ।
ସର୍ବତ୍ର ଶକ୍ଷ୍ୟସି ସର୍ବଂ କରିଷ୍ୟସି । ମୟ୍ୟଗ୍ନୌ ସ୍ୱାତ୍ମାନଂ ହବିର୍ଧ୍ୟାୟେତ୍ତୟୈବାଽନୁଷ୍ଟୁଭର୍ଚା ।
ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞୋଽୟମେବ ।

(ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞମହିମା)
ଏତଦ୍ୱୈ ମହୋପନିଷଦ୍ଦେବାନାଂ ଗୁହ୍ୟମ୍ ।
ନ ହ ବା ଏତସ୍ୟ ସାମ୍ନା ନର୍ଚା ନ ୟଜୁଷାଽର୍ଥୋ ନୁ ବିଦ୍ୟତେ ।
ୟ ଇମା ବେଦ ସ ସର୍ବାନ୍-କାମାନବାପ୍ୟ ସର୍ବାଂଲ୍ଲୋକାଞ୍ଜିତ୍ୱା
ମାମେବାଭ୍ୟୁପୈତି ନ ସ ପୁନରାବର୍ତତେ ୟ ଏବଂ ବେଦେତି ।। ୩।।

(ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞେନ ପରମେଷ୍ଠିନଃ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ୱାଦିଲାଭଃ)
ପ୍ରଜାପତିସ୍ତଂ ୟଜ୍ଞାୟ ବସୀୟାଂସମାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟମାନୋ ମନୋୟଜ୍ଞେନେଜେ ।
ସପ୍ରଣବୟା ତୟୈବର୍ଚା ହବିର୍ଧ୍ୟାତ୍ୱାଽଽତ୍ମାନମାତ୍ମନ୍ୟଗ୍ନୌ ଜୁହୁୟାତ୍ ।
ସର୍ବମଜାନାସ୍ସର୍ବତ୍ରାଶକସ୍ସର୍ବମକରୋତ୍ ।

(ଅନ୍ୟସ୍ୟାପି ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞେନ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ୱାଦିଲାଭଃ)
ୟ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନିମଂ ଧ୍ୟାନୟଜ୍ଞମନୁତିଷ୍ଠେତ୍ସ ସର୍ବଜ୍ଞୋଽନନ୍ତଶକ୍ତିଃ ସର୍ବକର୍ତା ଭବତି ।
ସ ସର୍ବାଁଲ୍ଲୋକାଞ୍ଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମ ପରଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ।। ୪।।

(ଲୋକତ୍ରୟାଦିସୃଷ୍ଟିଃ)
ଅଥ ପ୍ରଜାପତିର୍ଲୋକାନ୍‌ସିସୃକ୍ଷମାଣସ୍ତସ୍ୟା ଏବ ବିଦ୍ୟାୟା ୟାନି ତ୍ରିଂଶଦକ୍ଷରାଣି ତେଭ୍ୟସ୍ତ୍ରୀଁଲ୍ଲୋକାନ୍ ।
ଅଥ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଷରେ ତାଭ୍ୟାମୁଭୟତୋ ଦଧାର ।
ତସ୍ୟା ଏବର୍ଚୋ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶଦ୍-ଭିରକ୍ଷରୈସ୍ତାନ୍ଦେବାନ୍ନିର୍ମମେ ।
ସର୍ବୈରେବ ସ ଇନ୍ଦ୍ରୋଽଭବତ୍ । ତସ୍ମାଦିନ୍ଦ୍ରୋ ଦେବାନାମଧିକୋଽଭବତ୍ ।
ୟ ଏବଂ ବେଦ ସମାନାନାମଧିକୋ ଭବେତ୍ ।

Not For Commercial Use

(ବସୁରୁଦ୍ରାଦିତ୍ୟସୁଷ୍ଟିଃ)
ତସ୍ୟା ଏକାଦଶଭିଃ ପାଦୈରେକାଦଶ ରୁଦ୍ରାନ୍ନିର୍ମମେ ।
ତସ୍ୟା ଏକାଦଶଭିରେକାଦଶାଦିତ୍ୟାନ୍ନିର୍ମମେ । ସର୍ବୈରେବ ସ ବିଷ୍ଣୁରଭବତ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୱିଷ୍ଣୁରାଦିତ୍ୟାନାମଧିକୋଽଭବତ୍ । ଯ ଏବଂ ବେଦ ସମାନାନାମଧିକୋ ଭବେତ୍ ।
ସ ଚତୁର୍ଭିଶ୍ଚତୁର୍ଭିରକ୍ଷରୈରଷ୍ଟୌ ବସୂନଜନୟତ୍ ।
ସ ତସ୍ୟା ଆଦ୍ୟୈର୍ଦ୍ୱାଦଶଭିରକ୍ଷରୈର୍ବ୍ରାହ୍ମଣମଜନୟତ୍ ।
ଦଶଭିର୍ଦଶଭିର୍ବିଟ୍କ୍ଷତ୍ରେ । ତସ୍ମାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୁଖ୍ୟୋ ଭବତି ।
ଏବଂ ତନ୍ମୁଖ୍ୟୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ।
ତୂଷ୍ଣୀଂ ଶୂଦ୍ରମଜନୟତ୍ତସ୍ମାଚ୍ଛୂଦ୍ରୋ ନିର୍ବିଦ୍ୟୋଽଭବତ୍ ।

(ଅହୋରାତ୍ରସୃଷ୍ଟିଃ)
ନ ବେଦଂ ଦିବା ନ ନକ୍ତମାସୀଦବ୍ୟାବୃତମ୍ ।
ସ ପ୍ରଜାପତିରାନୁଷ୍ଟୁଭାଭ୍ୟାମର୍ଧର୍ଚାଭ୍ୟାମହୋରାତ୍ରାବକଲ୍ପୟତ୍ ।

(ବେଦଛନ୍ଦସ୍ସୃଷ୍ଟିଃ)
ତତୋ ବ୍ୟୈଚ୍ଛତ୍ ବ୍ୟୋବାସ୍ମା ଉଚ୍ଛତି । ଅଥୋ ତମ ଏବାପହତେ ।
ଋଗ୍-ବେଦମସ୍ୟା ଆଦ୍ୟାତ୍ପାଦାଦକଲ୍ପୟତ୍ । ଯଜୁର୍ଦ୍ୱିତୀୟାତ୍ ।
ସାମ ତୃତୀୟାତ୍ । ଅଥର୍ବାଙ୍ଗିରସଶ୍ଚତୁର୍ଥାତ୍ ।
ଯଦଷ୍ଟାକ୍ଷରପଦା ତେନ ଗାୟତ୍ରୀ । ଯଦେକାଦଶପଦା ତେନ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ।
ଯଚ୍ଚତୁଷ୍ପଦା ତେନ ଜଗତୀ । ଯଦ୍ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶଦକ୍ଷରା ତେନାନୁଷ୍ଟୁପ୍ ।
ସା ବା ଏଷା ସର୍ବାଣି ଛନ୍ଦାଂସି । ଯ ଇମାଂ ସର୍ବାଣି ଛନ୍ଦାଂସି ବେଦ ।
ସର୍ବଂ ଜଗଦାନୁଷ୍ଟୁଭ ଏବୋତ୍ପନ୍ନମନୁଷ୍ଟୁପ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ଯଶ୍ଚୈବଂ ବେଦ ।। ୫।।

Not For Commercial Use

(ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷମିଥୁନସୃଷ୍ଟିଃ)
ଅଥ ଯଦା ପ୍ରଜାଃ ସୃଷ୍ଟା ନ ଜାୟନ୍ତେ ପ୍ରଜାପତିଃ କଥଂ ନ୍ୱିମାଃ
ପ୍ରଜାଃ ସୃଜେୟମିତି ଚିନ୍ତୟନ୍ନୁଗ୍ରମିତୀମାମୃଚଂ ଗାତୁମୁପାକ୍ରାମତ୍ ।
ତତଃ ପ୍ରଥମପାଦାଦୁଗ୍ରରୂପୋ ଦେବଃ ପ୍ରାଦୁରଭୂତ୍ ।
ଏକଃ ଶ୍ୟାମଃ ପୁରତୋ ରକ୍ତଃ ପିନାକୀ ସ୍ତ୍ରୀପୁଂସରୂପସ୍ତଂ
ବିଭଜ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀପୁ ତସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀରୂପଂ ପୁଂସି ଚ ପୁଂରୂପଂ ବ୍ୟଧାତ୍ ।
ସ ଉଭାଭ୍ୟାମଂଶାଭ୍ୟାଂ ସର୍ବମାଦିଷ୍ଟଃ । ତତଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ।
ୟ ଏବଂ ବେଦ ପ୍ରଜାପତେଃ ସୋଽପି ତ୍ର୍ୟମ୍ବକ ଇମାମୃଚମୁଦ୍ଗାୟନ୍ନୁଦ୍ଗ୍ରଥିତଜଟାକଲାପଃ
ପ୍ରତ୍ୟଗ୍-ଜ୍ୟୋତିଷ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟେବ ରନ୍ତାରମିତି ।

(ଇନ୍ଦ୍ରାଖ୍ୟାୟିକା)
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୈ କିଲ ଦେବାନାମନୁଜାବର ଆସୀତ୍ ।
ତଂ ପ୍ରଜାପତିରବ୍ରବୀଦ୍ଗଚ୍ଛ ଦେବାନାମଧିପତିର୍ଭବେତି । ସୋଽଗଚ୍ଛତ୍ ।
ତଂ ଦେବା ଊଚୁରନୁଜାବରୋଽସି ତ୍ୱମସ୍ମାକଂ କୁତସ୍ତବାଧିପତ୍ୟମିତି ।
ସ ପ୍ରଜାପତିମଭ୍ୟେତ୍ୟୋବାଚୈବଂ ଦେବା ଊଚୁରନୁଜାବରସ୍ୟ କୁତସ୍ତବାଧିପତ୍ୟମିତି ।
ତଂ ପ୍ରଜାପତିରିନ୍ଦ୍ରଂ ତ୍ରିକଲଶୈରମୃତପୂର୍ଣ୍ଣୈରାନୁଷ୍ଟୁଭାଽଭିମନ୍ତ୍ରିତୈରଭିଷିଚ୍ୟ
ତଂ ସୁଦର୍ଶନେନ ଦକ୍ଷିଣତୋ ରରକ୍ଷ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟେନ ବାମତୋ ଦ୍ୱୟେନୈନ ସୁରକ୍ଷିତୋଽଭବତ୍ ।
ରୌକ୍ମେ ଫଲକେ ସୂର୍ୟବର୍ଚସି ମନ୍ତ୍ରମାନୁଷ୍ଟୁଭଂ ବିନ୍ୟସ୍ୟ ତଦସ୍ୟ କଣ୍ଠେ ପ୍ରତ୍ୟମୁଞ୍ଚତ୍ ।
ତତଃ ସୁଦୁର୍ନିରୀକ୍ଷୋଽଭବତ୍ । ତସ୍ମୈ ବିଦ୍ୟାମାନୁଷ୍ଟୁଭୀଂ ପ୍ରାଦାତ୍ ।
ତତୋ ଦେବାସ୍ତମାଧିପତ୍ୟାୟାନୁମେନିରେ । ସ ସ୍ୱରାଡଭୂତ୍ । ୟ ଏବଂ ବେଦ ସ୍ୱରାଡ୍ ଭବେତ୍ ।
ସୋଽମନ୍ୟତ ପୃଥିବୀମପି କଥମପାଂ ଜୟେୟମିତି । ସ ପ୍ରଜାପତିମୁପାଧାବତ୍ ।
ତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରଜାପତିଃ କମଠାକାରମିନ୍ଦ୍ରନାଗଭୁଜଗେନ୍ଦ୍ରାଧାରଂ ଭଦ୍ରାସନଂ ପ୍ରାଦାତ୍ ।
ସ ପୃଥିବୀମଭ୍ୟଜୟତ୍ । ତତଃ ସ ଉଭୟୋର୍ଲୋକୟୋରଧିପତିରଭୂତ୍ ।
ୟ ଏବଂ ବେଦୋଭୟୋର୍ଲୋକୟୋରଧିପତିର୍ଭବତି । ସ ପୃଥିବୀଂ ଜୟତି ।

Not For Commercial Use

(ପରମାତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠାସାଧନମ୍)

ୟୋ ବା ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଶିଥିଲଂ ଭ୍ରାତୃବେଭ୍ୟଃ ପରମାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟତେ ।

ସ ଏତମାସୀନମଧିତିଷ୍ଠେତ୍ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋଽଶିଥିଲୋ ଭାତୃବ୍ୟେଭ୍ୟୋ ବସୀୟାନ୍ଭବତି ୟଏ୍ଵଂ ବେଦ ୟଏ୍ଵଂ ବେଦ ।। ୬।।

(ଏତଦ୍ବିଦ୍ୟାଽଧ୍ୟୟନଫଲମ୍)

ୟ ଇମାଂ ବିଦ୍ୟାମଧୀତେ ସ ସର୍ବାନ୍-ବେଦାନଧୀତେ ।

ସ ସର୍ବୈଃ କ୍ରତୁଭିର୍ୟଜତେ ।

ସ ସର୍ବତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାତି ।

ସ ମହାପାତକୋପପାତକୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ।

ସ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସଂ ମହଦାପ୍ନୁୟାତ୍ ।

ଆ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପୂର୍ବାନାକଲ୍ପାଂଽଶ୍ଚୋତ୍ତରାଂଶ୍ଚ ବଂଶ୍ୟାନ୍ପୁନୀତେ ।

ନୈନମପସ୍ମାରାଦୟୋ ରୋଗା ଆଦିଧେୟୁଃ ।

ସୟକ୍ଷାଃ ସପ୍ରେତପିଶାଚା ଅପ୍ୟେନଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବା

ପାପିନଃ ପୁଣ୍ୟାଁଲ୍ଲୋକାନବାପ୍ନୁୟୁଃ ।

ଚିନ୍ତିତମାତ୍ରାଦସ୍ୟ ସର୍ବେଽର୍ଥାଃ ସିଦ୍ଧ୍ୟେୟୁଃ ।

ପିତରମିବୈନଂ ସର୍ବେ ମନ୍ୟନ୍ତେ ।

ରାଜାନଶ୍ଚାସ୍ୟାଦେଶକାରିଣୋ ଭବନ୍ତି ।

ନ ଚାଚାର୍ୟବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ଶ୍ରେୟାଂସଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନମସ୍କୁର୍ୟାତ୍ ।

ନ ଚାସ୍ମାଦୁପାବରୋହେତ୍ । ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଶ୍ଚ ଭବତି ।

ଦେହାନ୍ତେ ତମସଃ ପରଂ ଧାମ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ ।

ୟତ୍ର ବିରାଣ୍ ନୃସିଂହୋଽବଭାସତେ ତତ୍ର ଖଲୂପାସତେ ।

ତତ୍ସ୍ୱରୂପଧ୍ୟାନପରା ମୁନୟ ଆକଲ୍ପାନ୍ତେ ତସ୍ମିନ୍ନେବାତ୍ମନି ଲୀୟନ୍ତେ ।

ନ ଚ ପୁନରାବର୍ତନ୍ତେ ।

Not For Commercial Use

(ଏତଦ୍ୱିଦ୍ୟାସଂପ୍ରଦାନବିଧିଃ)
ନ ଚେମାଂ ବିଦ୍ୟାମଶ୍ରଦ୍ଧଧାନାୟ ବ୍ରୂୟାନ୍ନାସୂୟାବତେ ନାନୂଚାନାୟ
ନାବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତାୟ ନାନୃତିନେ ନାତପସେ ନାଦାନ୍ତାୟ ନାଶାନ୍ତାୟ ନାଦୀକ୍ଷିତାୟ
ନାଧର୍ମଶୀଲାୟ ନ ହିଂସକାୟ ନାବ୍ରହ୍ମଚାରିଣ ଇତ୍ୟେଷୋପନିଷତ୍ ।।

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତ୍ୱନିରାକଣଂ ମେସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ୟ ଉପନିଷତ୍ସୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ହରିଃ ଓଁ ତତ୍ସତ୍ ।।

।। ଇତି ଅବ୍ୟକ୍ତୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ।।

Not For Commercial Use